

Målnummer:	T1882-11	Avdelning:	1
Domsnummer:			
Avgörandedatum:	2012-12-13		
Rubrik:	Statens fordran mot konkursgäldenären enligt 28 § lönegarantilagen (1992:497) för utbetalat lönegarantibelopp kan användas till kvittning enligt 5 kap. 15 § första stycket konkurslagen.		
Lagrum:	<ul style="list-style-type: none">• 1 § och 28 § lönegarantilagen (1992:497)• 5 kap. 1 §, 15 § och 17 § konkurslagen (1987:672)		
Rättsfall:	<ul style="list-style-type: none">• NJA 1979 s. 253• NJA 1983 s. 350• NJA 1998 s. 219• NJA 2009 s. 291		

REFERAT

Örebro tingsrätt

Karlskoga Slitdelar AB:s konkursbo förde vid Örebro tingsrätt den talan mot staten genom Skatteverket som framgår av tingsrättens dom.

Tingsrätten (rådmannen Åke Gustafsson) anförde i dom den 24 september 2010:

Bakgrund

Karlskoga Slitdelar AB försattes efter egen begäran i konkurs av Örebro tingsrätt den 25 maj 2009. Till konkursförvaltare utsågs advokaten

L.E.S. Fristdagen bestämdes till dag för konkursbeslutet. Konkursförvaltaren fattade beslut om att lönegarantimedel skulle utbetalas till konkursboets anställda enligt 16 § lönegarantilagen. Den 2 augusti 2009 hade konkursboet ett överskott på skattekontot uppgående till 44 687 kr. Den 11 augusti samma år beslutade Skatteverket att kvitta en utbetalning av överskott på skattekontot med 17 131 kr mot regressfordran för utbetald lönegaranti. Skatteverket anförde i sitt beslut att det på skattekontot vid tidpunkten för beslutet fanns en bevakningstransaktion avseende ännu inte förfallna skatter på sammanlagt 27 556 kr. Mellanskillnaden mellan skattekontots behållning och det bevakade beloppet - 17 131 kr - skulle betalas ut till konkursboet som överskott. Skatteverket ansåg dock att staten hade en kvarstående regressfordran mot konkursboet om 166 399 kr avseende utbetald lönegaranti. Skatteverket beslutade mot bakgrund därav att kvitta överskottet på 17 131 kr mot denna regressfordran och betalade den 13 augusti 2009 17 131 kr till Länsstyrelsen i Örebro län.

Yrkanden m.m.

Konkursboet har yrkat att tingsrätten ska förplikta Skatteverket att till konkursboet utge 17 131 kr jämte ränta - - -.

Skatteverket har bestritt konkursboets yrkanden. Ränterykandet har vitsordats som skäligt i och för sig.

Målet har med stöd av 42 kap. 18 § första stycket femte punkten avgjorts utan

huvudförhandling.

Till utvecklande av sin talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Konkursboet

Enligt 5 kap. 15 § konkurslagen kan en borgenär använda en fordran hos gäldenären som får göras gällande i konkursen till kvittning mot en fordran som gäldenären hade mot honom när konkursbeslutet meddelades. Huvudregeln är således att såväl huvud som motfordran ska ha uppkommit före konkursutbrottet. Av 16 § samma kapitel framgår att en fordran mot gäldenären som har förvärvats genom en överlåtelse från tredje man senare än tre månader före den i 4 kap. 2 § konkurslagen angivna fristdagen inte får användas till kvittning mot en fordran som gäldenären hade när borgenären förvärvade sin fordran, om inte förvärvet med hänsyn till omständigheterna kan anses som ordinärt. I nu aktuellt fall har Skatteverket inträtt i löntagarens ställe gentemot konkursboet och således förvärvat den omstridda fordran av tredje man. Förvärvet har skett efter konkursutbrottet. Fristdagen är den 25 maj 2009. Regressfordran anses, såvitt nu är i fråga, enligt 17 § samma kapitel ha förvärvats när borgenärens förpliktelse grundades. Den i målet avgörande frågan är således när Skatteverkets förpliktelse grundades. Skatteverket har gjort gällande att regressfordrans uppkomst ska kopplas till uppkomsten av huvudfordringen, vilket enligt Skatteverket är arbetstagarens lönefordran. Lönefordran, för vilken lönegaranti utgår, grundar sig på ett före konkursbeslutet ingånget anställningsavtal. Då huvudfordringen således, enligt Skatteverkets förmenande, uppkommit före konkursutbrottet, utgör det en konkursfordran. Detta resonemang är felaktigt. En följd av Skatteverkets resonemang skulle vara att staten har en latent regressfordran avseende alla arbetstagares framtida löneanspråk innan arbetsgivaren ens försatts i konkurs, vilket svårligen kan vara fallet. Statens regressfordran på utbetald lönegaranti har inte uppkommit före konkursutbrottet, utan först efteråt. Det är i och för sig riktigt att regressfordran förvärvades när förpliktelsen att betala lönegarantimedel grundades och inte först när medlen utbetalades. Denna förpliktelse uppkom dock inte i samband med det underliggande anställningsavtalets ingående utan först när beslut om lönegaranti fattades av konkursförvaltaren. Det är ju först vid denna tidpunkt som det står klart om lönegarantimedel ska betalas av staten eller inte, varför någon regressfordran på grund av utbetalda lönegarantimedel omöjligen kan uppkomma innan sådant beslut fattades. Detta följer av allmänna civilrättsliga principer, till exempel ska en regressfordran på grund av infriad borgen anses ha förvärvats när borgensåtagandet gjordes. Då statens regressfordran således uppkom först efter konkursbeslutet saknar Skatteverket kvittningsrätt, varför det till Länsstyrelsen i Örebro län utbetalda beloppet rätteligen ska betalas till konkursboet. - - -.

Skatteverket

Vid tidpunkten för statens kvittningsförklaring hade konkursboet en fordran på staten, bestående av ett överskott på sitt skattekonto. Staten i sin tur hade en fordran på konkursboet, bestående av regressfordran för utbetald lönegaranti. Enligt 5 kap. 1 § konkurslagen får i en konkurs endast en fordran som har uppkommit före konkursbeslutet meddelades göras gällande, om inte något annat följer av 3 kap. 2 § samma lag eller bestämmelser i annan lag. Enligt 28 § lönegarantilagen inträder staten i arbetstagarens rätt mot konkursgäldenären för utbetald lönegaranti. Utdelning i konkurs för arbetstagarens fordran som ersatts av lönegarantin tillfaller staten upp till detta belopp. Länsstyrelsens regressfordran på konkursboet i form av utbetald lönegaranti är således en fordran som får göras gällande i konkurs. Av 5 kap. 15 § konkurslagen framgår att en fordran hos gäldenären som får göras gällande i konkursen kan av borgenären användas till kvittning mot en fordran som gäldenären hade mot honom när konkursbeslutet meddelades. Undantag gäller om kvittning utom konkurs varit utesluten på grund av fordringarnas uppkomst. Grunden för

överskottet på skattekontot har uppkommit före dag för konkurs. Konkursboet har framfört att 5 kap. 16 § konkurslagen är tillämplig och att staten förvärvat sin regressfordran avseende lönegaranti från arbetstagarna (tredje man) efter konkursutbrottet.

Skatteverkets uppfattning är att denna regressfordran inte förvärvades genom en överlåtelse från arbetstagaren efter konkursutbrottet. I stället inträder staten i arbetstagarens rätt mot konkursgäldenären enligt 28 § lönegarantilagen. Paragrafen anger att staten inträder i arbetstagarens rätt endast mot konkursgäldenären. Bestämmelsen får i grunden uppfattas så att staten inte i civilrättslig mening övertagit en arbetstagares fordran, utan endast en teknisk rätt att i konkurs få betalt för vad som utgivits i lönegaranti, se Erik Danhard, Konkursarbetsrätt: om arbetsrätt och lönefordringar i konkurs samt löneindrivning, 4 uppl., 2009, s. 338. Se även NJA 1998 s. 219, där staten har ansetts berättigad till utdelning i konkursen också för ränta enligt vad som gäller för arbetstagarnas fordringar. Staten är enligt lag skyldig att betala ut lönegaranti, något som kan beskrivas som ett legalt borgensansvar, se prop. 2004/05:57 s. 37. Staten träder genom sin regressrätt in i arbetstagarens rätt mot konkursgäldenären och får därmed en regressfordran mot gäldenären. Gäldenärens skuldbörda ökar således inte, då arbetstagarens fordran på lön/ersättning redan existerade. Något sådant förvärv som avses i 5 kap. 16 § konkurslagen är det således inte fråga om. Konkursboets inställning är att statens regressfordran avseende lönegaranti uppkommit efter konkursutbrottet, när beslut om lönegaranti fattades av konkursförvaltaren. För det fall att statens fordran anses ha uppkommit först vid detta beslut, blir statens fordran en massafordran. För det fall tingsrätten anser att staten förvärvat fordran genom en överlåtelse som skett senare än tre månader från fristdagen för konkursen, är förvärvet att anse som ordinärt. Av kommentaren till ovan nämnda paragraf framgår att förbudet har tillkommit för att hindra att kvittningsrätten i konkurs missbrukas, till exempel genom att en person som står i skuld till konkursgäldenären köper upp en fordran mot denne till underpris. Det torde stå utom allt tvivel att statens regressfordran på utbetald lönegaranti varken är eller kan vara en fordran som förvärvats med ovan nämnda baktanke. Tvärtom är statens regressfordran inte något som staten väljer att ikläda sig, utan den är, som tidigare nämnts, att jämföra med ett legalt borgensansvar för staten. Mot bakgrund av detta samt lagstiftarens syfte är detta förvärv att anse som ordinärt. Regressfordran avseende lönegaranti ska enligt 5 kap. 17 § konkurslagen anses ha förvärvats när förpliktelsen grundades. Statens förpliktelse att utge lönegaranti utgår från lönegarantilagens reglering, i vilken det framgår att staten svarar för betalning av arbetstagarnas fordran (i vissa specifika fall) när arbetsgivaren försatts i konkurs. Av samma reglering framgår att staten erhåller utdelning i konkursen för denna fordran. Staten har således ett latent legalt borgensansvar i och med den gällande lagregleringen. Arbetstagarens fordran på lön/ersättning och sedermera statens regressfordran på utbetald lönegaranti har sin grund i arbetstagarens bakomliggande anställningsavtal. Arbetstagaren är berättigad till lön/ersättning, vilken han eller hon vid arbetsgivarens konkurs är berättigad till utdelning för. Vid arbetsgivarens konkurs fattas beslut av förvaltaren respektive länsstyrelsen att lönegaranti ska betalas ut. Statens förvärv av regressfordran anses ha skett när förpliktelsen grundades. Förpliktelsen att utge lönegaranti har sin grund i lönegarantilagen och arbetstagarens anställningsavtal. Jämförelser kan göras med en regressfordran på grund av infriad borgen som anses ha förvärvats när borgensåtagandet gjordes. Det latent borgensansvaret som staten har för lönegaranti finns direkt från anställningens inledande. Att det varit senare omständigheter och överväganden som utlöst lönegarantin och därmed regresskravet bör inte tillmätas någon avgörande betydelse, då den väsentliga grunden för fordringsanspråket förelegat vid tidpunkten för konkursbeslutet. Se Welamson-Mellqvist, Konkurs, 10 uppl. 2003, s. 155 f. I andra hand anser staten att grunden för regressfordran i vart fall måste anses förvärvad vid intjänandet, det vill säga lön/ersättning för den arbetstid arbetstagaren faktiskt varit skyldig att stå till arbetsgivarens förfogande. Kvittning är således möjlig.

Konkursboet har genmält

Konkursboet har inte påstått att regressfordran uppstod genom en formell överlåtelse från arbetstagaren vare sig före eller efter konkursutbrottet. Vad som har skett är att staten inträtt i arbetstagarens rätt till betalning i konkursen. Detta inträde skedde efter konkursutbrottet. Oavsett om det ska sägas ha skett vid konkursutbrottet, när förvaltaren fattade beslut om utbetalning från lönegaranti, när utbetalningen skedde från länsstyrelsen eller vid annan tidpunkt, så var det efter konkursutbrottet. För att en fordran ska kunna göras gällande i konkursen måste den ha tillkommit före konkursutbrottet, om inte annat följer av 3 kap. 2 § konkurslagen eller bestämmelser i annan lag. Något sådant undantagsfall föreligger inte beträffande statens fordran, varför den inte kan användas till kvittning. Statens regressfordran är inte förvärvad vid arbetstagarens intjänande. Regressfordran förvärvades när förpliktelsen att betala lönegarantimedel grundades. Denna förpliktelse uppkom dock inte i samband med det underliggande anställningsavtalets ingående eller vid annan tidpunkt före konkursbeslutet, utan först när beslut om lönegaranti fattades av konkursförvaltare, eller i vart fall efter konkursutbrottet.

Domska

Sakomständigheterna i målet är ostridiga. Frågan i målet är om statens regressfordran på utbetald lönegaranti ska anses ha uppkommit före konkursbeslutet och därför med tillämpning av 5 kap. 15 § konkurslagen får kvittas mot överskott på skattekontot. Konkursboet har här gjort gällande att statens förpliktelse att betala lönegarantimedel uppkom i samband med att konkursförvaltaren fattade beslut om lönegaranti och att regressfordran därmed uppstod efter konkursutbrottet. Skatteverket har istället anfört att regressfordrans uppkomst ska kopplas till uppkomsten av huvudfordringen, vilken enligt Skatteverket är arbetstagarens lönefordran, och att statens fordran därmed uppkom före konkursbeslutet.

Av 5 kap. 1 § konkurslagen framgår att om inget annat följer av 3 kap. 2 § konkurslagen får en fordran göras gällande i konkurs endast om den har uppkommit innan konkursbeslutet meddelades. Det förutsätts inte att fordringen vid konkursbeslutet innehades av just den person som sedermera gör den gällande i konkursen. Allmänt gäller principen att den väsentliga grunden för ett fordringsanspråk måste föreligga vid tidpunkten för konkursbeslutet för att en fordran ska få göras gällande (se prop. 1986/87:90 s. 123 och Welamson-Mellqvist, Konkurs, 10 uppl. 2003, s. 155 f.). I praxis har fordran på lön ansetts ha sin väsentliga grund i det bakomliggande anställningsförhållandet (se till exempel rättsfallen NJA 1979 s. 253, 1998 s. 834 och AD 1979 nr 19).

Rätten till kvittning framgår av bestämmelserna i 5 kap. 15-17 §§ konkurslagen. Enligt 5 kap. 15 § första stycket konkurslagen kan en fordran hos gäldenären som får göras gällande i konkursen användas av borgenären till kvittning mot en fordran som gäldenären hade mot borgenären när konkursbeslutet meddelades. Förhållandet att borgenärens fordran inte är förfallen utgör inte hinder mot att han använder den till kvittning (se Welamson-Mellqvist, Konkurs, 10 uppl. 2003, s. 174).

Enligt 28 § lönegarantilagen inträder staten i arbetstagarens rätt mot konkursgäldenären i fråga om utbetalt garantibelopp. Det förhållandet att staten inte inträder i arbetstagarens eller arbetstagarnas rätt enligt 12 § eller 13 § förmånsrättslagen, och således endast har en oprioriterad fordran i konkursen, utgör inte hinder mot rätten till kvittning (se Walin, Materiell konkursrätt, 2 uppl. 1987, s. 79 f.).

Fordran eller fordringarna på lön har haft sin väsentliga grund i förekommande anställningsförhållanden. Det eller de i målet aktuella anställningsförhållandena

förelåg vid tiden för konkursbeslutet hos Karlskoga Slitdelar AB. Den fordran som Skatteverket kvittat avser lön som erlagts av länsstyrelsen och som beräknats på garantibelopp enligt lönegarantilagen. I fråga om utbetalat garantibelopp har staten med stöd av 28 § i lönegarantilagen regressrätt mot konkursboet, det vill säga en rätt till återbetalning av garantibeloppet. Staten inträder således i arbetstagarens rätt mot konkursgäldenären. Eftersom staten inträtt i arbetstagarens rätt mot konkursgäldenären och anställningsförhållandet förelåg vid tiden för konkursbeslutet får statens fordran med stöd av 5 kap. 1 § konkurslagen anses ha uppkommit före konkursbeslutet. Då tingsrätten således funnit att statens fordran uppkommit före konkursbeslutet får den göras gällande i konkursen innebärande att den enligt 5 kap. 15 § konkurslagen kan kvittas mot konkursboets fordran.

På grund härav ska käromålet ogillas i sin helhet.

Domslut

Käromålet ogillas.

Göta hovrätt

Karlskoga Slitdelar AB:s konkursbo överklagade i Göta hovrätt och yrkade bifall till sin vid tingsrätten förda talan.

Skatteverket bestred ändring av tingsrättens dom.

Hovrätten (hovrättslagmannen Jan Carrick, f.d. hovrättsrådet Johan Stenberg och tf. hovrättsassessorn Maria Andersson) anförde i dom den 14 mars 2011:

Hovrättens domskäl

Hovrätten, som tidigare har meddelat prövningstillstånd, har med stöd av 50 kap. 13 § andra stycket 1 RB avgjort målet utan huvudförhandling.

Konkursboet har åberopat samma grunder och omständigheter i övrigt som vid tingsrätten med följande förtydliganden och kompletteringar. Det är i och för sig riktigt att fordran på lön har sin väsentliga grund i det bakomliggande anställningsförhållandet och att anställningsförhållandet i nu aktuellt fall förelåg vid tidpunkten för konkursbeslutet. Det faktum att personalens lönefordran uppkommit före konkursbeslutet innebär dock inte att även statens regressfordran gjort det. Skatteverket har gjort gällande att lönegarantiregleringen ger staten ett latent legalt borgensansvar för alla arbetstagares framtida löneanspråk innan arbetsgivaren ens försatts i konkurs. Detta skulle enligt statens förmenande innebära att statens regressfordran uppstod i samband med att personalen och konkursgäldenären träffade anställningsavtal. Denna analogi till det civilrättsliga borgensinstitutet är haltande. En borgensförbindelse förutsätter ett aktivt handlande från borgensmannen, vilket inte är fallet vad gäller statens åligganden enligt lönegarantiregleringen. Vidare har staten genom tillsynsmyndigheten möjlighet att överklaga konkursförvaltarens lönegarantibeslut och således en möjlighet att påverka storleken på sin egen regressfordran. Någon liknande möjlighet finns inte för borgensmän. En regressfordran anses ha förvärvats när förpliktelsen att reglera huvudfordran grundades. Statens förpliktelse att utge lönegarantimedel grundas på lönegarantilagens regler. För att lönegarantilagen ska vara tillämplig krävs dels att det föreligger en konkurs, dels att förvaltaren fattat beslut om lönegaranti. Om inte dessa båda kriterier är uppfyllda aktualiseras aldrig statens förpliktelse att utbetala lönegarantimedel och följaktligen inte heller någon regressfordran. Statens regressfordran kan därför inte anses ha uppkommit förrän konkursförvaltaren fattat beslut om lönegaranti och i vart fall inte förrän konkursbeslutet tagits.

Skatteverket har åberopat samma grunder och omständigheter i övrigt som vid tingsrätten.

Hovrätten gör ingen annan bedömning än den tingsrätten redovisat. Den överklagade domen ska därför fastställas.

Hovrättens domslut

Hovrätten fastställer tingsrättens dom.

Högsta domstolen

Karlskoga Slitdelar AB:s konkursbo överklagade hovrättens dom och yrkade att HD skulle förplikta Skatteverket att till konkursboet betala 17 131 kr jämte ränta.

Skatteverket motsatte sig att hovrättens dom ändrades.

HD avgjorde målet efter föredragning.

Föredraganden, justitiesekreteraren Anna-Karin Leo, föreslog i betänkande följande dom:

Domskäl

Bakgrund och frågan i målet

1. Karlskoga Slitdelar AB försattes i konkurs den 25 maj 2009. Till konkursförvaltare utsågs advokaten L.E.S. Fristdag bestämdes till dagen för konkursbeslutet. Konkursförvaltaren beslutade att lönegarantimedel skulle utbetalas till konkursboets anställda. En tid därefter beslutade Skatteverket att kvitta ett överskott på bolagets skattekonto, som ostridigt förelåg när konkursbeslutet meddelades, mot statens regressfordran avseende utbetalat lönegarantibelopp. Frågan i HD är om statens regressfordran på utbetalat lönegarantibelopp får användas till kvittning i konkursen.

Gällande rätt

2. Enligt 5 kap. 15 § konkurslagen kan en borgenär använda en fordran hos gäldenären som får göras gällande i konkursen till kvittning mot en fordran som gäldenären hade mot honom när konkursbeslutet meddelades. För att en fordran ska få göras gällande i konkursen krävs enligt huvudregeln i 5 kap. 1 § konkurslagen att fordran har uppkommit innan konkursbeslutet meddelades.

3. I rättsfallet NJA 2009 s. 291 har HD uttalat att det inte finns någon för alla fall gällande princip för att bestämma när en fordran ska anses ha uppkommit. I doktrin har tidpunkten för fordrans uppkomst allmänt uttryckts så att det är den väsentliga grunden för fordringsanspråket som måste ha förelegat vid konkursbeslutet (se bl.a. Lars Welamson och Mikael Mellqvist, Konkurs, 10 uppl. 2003, s. 156). Fordran på lön har i praxis ansetts ha sin väsentliga grund i det bakomliggande anställningsavtalet (se t.ex. rättsfallen NJA 1979 s. 253 och NJA 1983 s. 350.) Vid en konkurs anses en lönefordran således uppkommen när konkursbeslutet meddelades om anställningsavtalet var träffat före denna tidpunkt.

4. Av 5 kap. 17 § konkurslagen följer att en fordran på ersättning som tillkommer en borgensman eller någon annan med anledning av en förpliktelse som han har infriat (regressfordran) vid tillämpningen av bl.a. 5 kap. 15 § ska anses ha förvärvats när hans förpliktelse grundades och inte först när betalningen är gjord. En regressfordran för infriad borgen ska således anses ha förvärvats när borgensåtagandet gjordes.

5. I 28 § lönegarantilagen (1992:497) anges att staten inträder i arbetstagarens rätt mot konkursgäldenären i fråga om utbetalat garantibelopp. I förarbetena till 1970 års lönegarantilag anfördes att lönegarantin kan ses som

ett legalt borgensansvar för staten (se prop. 1970:201 s. 70). I rättsfallet NJA 1998 s. 219 ansågs staten, som betalat ut lönegarantimedel, vara berättigad till utdelning i en konkurs också för ränta enligt vad som gäller för arbetstagarnas fordringar. HD hänvisade till ovan nämnda förarbeten och fann skäl att göra en jämförelse med vad som gäller på det civilrättsliga området i fall då en borgensman har infriat sitt borgensåtagande.

6. I samband med att statlig lönegaranti infördes vid företagsrekonstruktion övervägdes om staten även fortsättningsvis borde ha rätt till ränta på utbetald lönegaranti. Som skäl för att bibehålla statens rätt till ränta hänvisade regeringen bl.a. till att lönegarantin närmast kan ses som ett legalt borgensansvar för staten och anförde att en borgensman i princip har samma rätt till ränta på sin regressfordran som borgenären har mot huvudgäldenären (se prop. 2004/05:57 s. 37).

Bedömningen i detta fall

7. Den fordran på lön som har tillkommit de anställda i Karlskoga Slitdelar AB har i enlighet med praxis uppkommit innan konkursbeslutet meddelades. I och med att lönegarantibelopp har betalats ut i konkursen, har staten i enlighet med 28 § lönegarantilagen inträtt i arbetstagarens rätt mot konkursgäldenären. Även statens regressfordran får därmed anses ha uppkommit innan konkursbeslutet meddelades. Statens regressfordran kan således användas till kvittning mot konkursboets fordran. Med hänsyn härtill, och då det inte föreligger något annat hinder mot att tillåta kvittning, ska hovrättens dom fastställas.

Domslut

HD fastställer hovrättens domslut.

HD (justitieråden Marianne Lundius, Gudmund Toijer, Agneta Bäcklund, Ingemar Persson, referent, och Lars Edlund) meddelade den 13 december 2012 följande dom:

Domskäl

1. Karlskoga Slitdelar AB försattes i konkurs den 25 maj 2009. Efter beslut av konkursförvaltaren lämnades betalning på grund av statlig lönegaranti för anställdas fordringar mot gäldenären. En tid därefter kvittade Skatteverket ett överskott på gäldenärens skattekonto mot statens fordran på gäldenären avseende utbetalat lönegarantibelopp.

2. Gäldenärens fordran på återbetalning av skatt förelåg ostridigt när konkursbeslutet meddelades. Frågan i målet är om också statens fordran mot gäldenären förelåg vid denna tidpunkt. Konkursboet har med hänvisning till att beslutet om lönegaranti fattades först efter konkursbeslutet gjort gällande att statens fordran inte kan användas till kvittning.

3. I konkurs får enligt 5 kap. 1 § konkurslagen endast en fordran som har uppkommit innan konkursbeslutet meddelades göras gällande, om inte något annat följer av 3 kap. 2 § eller bestämmelser i annan lag.

4. Om ett anställningsavtal har träffats innan ett konkursbeslut meddelas kan en lönefordran göras gällande i konkursen, även om fordran förfaller till betalning först efter konkursbeslutet (se NJA 1979 s. 253 och NJA 1983 s. 350 samt allmänt beträffande fordringars uppkomst Lars Welamson och Mikael Mellqvist, Konkurs, 10 uppl. 2003, s. 156 f. och NJA 2009 s. 291 med hänvisningar).

5. Staten svarar enligt 1 § lönegarantilagen (1992:497) för betalning av arbetstagares fordran (statlig lönegaranti) hos en arbetsgivare som har försatts i konkurs. Enligt 28 § inträder staten i arbetstagarens rätt mot

konkursgäldenären i fråga om utbetalat garantibelopp.

6. Enligt 5 kap. 15 § konkurslagen kan en fordran mot gäldenären som får göras gällande i konkursen användas till kvittning mot en fordran som gäldenären hade på borgenären, under den förutsättningen att den förelåg redan när konkursbeslutet meddelades.

7. I förarbetena till 1970 års lönegarantilag (1970:741) uttalades att den statliga lönegarantin kan ses som ett legalt borgensansvar (se prop. 1970:201 s. 70). Enligt 5 kap. 17 § konkurslagen anses att en fordran som tillkommer en borgensman eller någon annan med anledning av en förpliktelse som han har infriat (regressfordran) vid tillämpning av bl.a. kvittningsreglerna i 5 kap. 15 § har förvärvats när hans förpliktelse grundades.

8. I rättsfallet NJA 1998 s. 219 var staten berättigad till utdelning i en konkurs inte bara för lönegarantimedel utan också för ränta enligt vad som gäller för en arbetstagares fordran mot gäldenären. HD hänvisade i rättsfallet till det i punkt 7 nämnda förarbetsuttalandet och gjorde beträffande rätten till ränta en jämförelse med vad som gäller på det civilrättsliga området i fall då en borgensman har infriat sitt borgensåtagande. Att lönegarantin kan ses som ett legalt borgensansvar har efter 1998 års rättsfall bekräftats i ett senare lagstiftningsärende (se prop. 2004/05:57 s. 36 f.).

9. Den fordran på lön som har tillkommit de anställda i Karlskoga Slitdelar AB har uppkommit redan genom anställningsavtalen och därmed innan konkursbeslutet meddelades. Eftersom den statliga lönegarantin är att uppfatta som ett legalt borgensansvar, får ansvaret anses ha uppkommit i samband med anställningsavtalen. Garantiförpliktelsen har således förelegat vid konkursutbrottet. Detta gäller oavsett att garantibeloppet efter beslut av konkursförvaltaren har betalats ut först efter konkursbeslutet. Statens fordran kan därmed användas till kvittning på det sätt som har skett. Med hänsyn härtill, och då det inte föreligger något annat hinder mot kvittning, ska hovrättens domslut fastställas.

Domslut

HD fastställer hovrättens domslut.

HD:s dom meddelad: den 13 december 2012.

Mål nr: T 1882-11.

Lagrum: 5 kap. 1, 15 och 17 §§ konkurslagen (1987:672) samt 1 och 28 §§ lönegarantilagen (1992:497).

Rättsfall: NJA 1979 s. 253, NJA 1983 s. 350, NJA 1998 s. 219 och NJA 2009 s. 291.

Sökord: Lönegaranti; Kvittning i konkurs
